

≡ DAGENS EKKO)))

107404

Harvard University Press har i USA utgitt den celebre bolsjevikfører Leo Trotskys dagbok som vesentlig er nedskrevet under hans opphold i Frankrike og i Norge i 1930-årene. Om man kan dømme etter de hittil foreliggende referater av boken, så er den ikke noe litterært mesterverk, rotet og usammenhengende og snakkesalig som forfatteren selv. Men den interesserer som et historisk dokument, som kaster adskillig lys både over den fordums «folkekommisær» og hans kolleger og rivaler innen den russiske revolusjons ramme. Og det er ikke noe flatterende lys.

En kjent bolsjevikførers dagbok

Før revolusjonen var Trotsky — som egentlig het Leiba Bronstein og var født i den russiske by Jelisavetgrad — helt ukjent i Europa. Han var som revolusjonær student blitt arrestert og sendt til Sibir i 1893, men rømte i 1902 på falsk pass og kom til London, hvor han traff Lenin og fikk skrive i dennes blad «Iskra». I 1905 vendte han tilbake til St. Petersburg og ble medlem av byens «arbeiderråd», ble arrestert og atter sendt til Sibir, men rømte på ny og slo seg ned i Wien, hvor han seg ved å skrive i revolusjonære blad. Under Balkan-krigene i 1912—13 var han i Konstantinopel, og under den første verdenskrig i Paris, opptatt av revolusjonære planer, til han i 16 ble utvist og via Spania drog til USA. Da han så etter mars-revolusjonen i Russland i 1917 ville reise hjem ble han arrestert av engelskmennene i Halifax. Men de var dumme nok til å løslate ham etter anmodning av den provisoriske russiske regjering. Så drog Bronstein til Petrograd, ble opptatt i bolsjevikpartiet og organiserte sammen med Uljanov-Lenin oktober-revolusjonen. Han sier selv i dagboken om denne episode: «Hvis hverken Lenin eller jeg hadde vært i Petrograd, så ville oktober-revolusjonen aldri ha funnet sted.»

Men nu var de altså der, og disse to herrer satte fart i tinea. Den middelmådige litte-

rat Trotsky ble gjort til utenriks-kommisær, sluttet den forsmedelige fred med tyskerne i Brest-Litovsk, for derefter å bli krigsminister og leder av den røde armé. Han beseiret de «hvide» generaler Judenitsch, Wrangell og hva de nu het, og ledet det påfølgende terroristiske oppgjør med største hensynsløshet. Galger og eksekusjonspelotonger markerte hans vei. Bare på ett punkt var han litt forsiktig: Han understreker at han ikke hadde noe ansvar for mordet på tsarfamilien i Jekaterinenburg sommeren 1918. Han hadde foreslått en regulær rettssak, men Lenin gav ordre om «dikvidasjon». Men baktefter forsvarte riktignok Trotsky udåden.

Som krigskommisær fikk Trotsky stor makt og ble meget selvbevisst og egenrådig. Den som ikke var enig med ham, var enten en idiot eller en skurk. Men etter Lenins død kom Trotsky ut i hardt vær. Stalin var gjort av et hårdere stoff og trakk det lengste strå i striden om makten. Trotsky ble avsatt som krigskommisær i 1924, utstøtt av partiet i 1927 og landsforvist i 1929. Han drog til Tyrkia og drev derfra sin «trotskistiske» propaganda over hele verden — det er således kjent nok at under den spanske borgerkrig drev trotskister og stalinister sin egen private borgerkrig bak den røde front i Spania. Hjemme ble Trotskys tilhengere arrestert og henrettet, og i 1940 ble Trotsky selv myrdet i Mexico av en av Stalins leiesvenner — en skjebne han selv lenge hadde vært forberedt på.

Trotskys skildring av revolusjonens førere er, som sagt, ikke smigrende. De fremtrer som en samling neurotiske individer, som tumler forvirret om på begivenhetenes strøm og slår hverandre ihjel i ly av et eller annet tåpelig politisk dogme for å redde sin egen hals. Dagboken innskjerper på ny den gamle sannhet at man ikke behøver å være noen stor mann for å lage verdenshistorie. Forfatteren selv er i så måte ingen unntagelse. Han var energisk og arbeidsom, men ingen stor ånd, ingen stor statsmann. Han var snill mot sin familie og mot dem han ikke behøvet å frykte, men ellers var han innbilske og selvopptatt som en primadonna og betraktet folk ovenfra nedad.

Hans dagbok er ikke uten sine små kurioser. Han beretter således om Krassin (en nu nesten glemte bolsjevik), at han i 1924 kom til Paris for å bestikke bladet Le Temps til å skrive litt vennlig om bolsjevikene. Han bød en million franc (dengang ca. 500 000 kroner), men det var for lite. Men åtte år senere lyktes det Stalin å bestikke det samme blad til å drive en skarp propaganda mot Trotsky — hva denne naturligvis fant opprørende. Det kan i den forbindelse nevnes at tsar-regjeringen før 1914 brukte store summer til å «smøre» den franske presse — tsarens finansagent i Paris, Arthur Raffalovitsch, klaget jevnlig i sine rapporter over den korrupte franske presses umettelige glupskhet.

Mennesket er et underlig sammensatt vesen. I sitt testamente skrev Trotsky tilslutt: «Jeg kan se en grønn stripe gress og den klare blå himmel. Det er solskinn alle steds. Livet er skjønt. La oss rense det for all ondskap og vold, så vi kan nyte det fullt ut.»

Slik skrev den mann som hadde berøvet flere mennesker livet enn mangen av de store tyranner før ham.

Le Balafre.

LE BALAFRE

LE BALAFRE